

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Zahraniční obchod a jeho determinanty

Tomáš Kavalír

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kavalír Tomáš

Provoz a ekonomika

Název práce

Zahraniční obchod a jeho determinanty

Anglický název

Foreign Trade and its Determinants

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je identifikovat a analyzovat vliv hlavních determinant zahraničního obchodu České republiky.

Metodika

V literární rešerši je použita analýza dokumentu pro teoretický rozbor zahraničního obchodu a jeho fungování. V empirické části je ověřen vliv hlavních determinant zahraničního obchodu a odvozena krátkodobá a dlouhodobá prognóza vývoje zahraničního obchodu. Statistická data jsou zpracována s využitím regresní a korelační analýzy, analýzy časových řad a indexní analýzy. Data pro analýzy jsou čerpána z oficiálních internetových stránek Českého statistického ústavu.

Harmonogram zpracování

01/2014-04/2014 - studium odborné literatury.
05/2014-10/2014 - vypracování literární rešerše.
11/2014-12/2014 - vypracování empirické části.
01/2015 - dokončení práce.

Rozsah textové části

40 - 50 stran

Klíčová slova

zahraniční obchod, import, export, HDP, platební bilance, inflace, monetární politika, fiskální politika

Doporučené zdroje informací

BOYES, William J a Michael MELVIN. Macroeconomics. 9th ed. Mason, OH: Cengage Learning South-Western, 2012, 497 s. ISBN 11-118-2614-5.

GOWLAND, David. Makroekonomie. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, 238 s. ISBN 80-858-6522-X.

SOUKUP, Alexandr. Mezinárodní ekonomie. 2. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 301 s. ISBN 978-80-7380-392-6.

SOUKUP, Jindřich. Makroekonomie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2010, 518 s. ISBN 978-80-7261-219-2.

SVATOŠ, Miroslav. Zahraniční obchod: teorie a praxe. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 367 s. ISBN 978-80-247-2708-0.

SVENSSON, Lars. Open-economy inflation targeting. Journal of international economics. 2000, roč. 50, č. 1, s. 155-183. DOI: 10.1016/S0022-1996(98)00078-6.

Vedoucí práce

Čechura Lukáš, doc. Ing., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2015

Elektronicky schváleno dne 6.10.2014

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6.10.2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan fakulty

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Zahraniční obchod a jeho determinanty" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16. 3. 2015

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. Ing. Lukáši Čechurovi, Ph.D., za všechny cenné připomínky, rady při zpracování a vstřícnost při vedení této bakalářské práce.

Zahraniční obchod a jeho determinanty

Foreign Trade and its Determinants

Souhrn

Práce se zabývá problematikou zahraničního obchodu České republiky a jeho determinant. V teoretické části práce jsou vymezeny základní ekonomické teorie a je vysvětlen význam zahraničního obchodu v národním hospodářství. Dále je podrobně popsán model IS-LM a je vymezen význam tarifních a netarifních opatření včetně problematiky měnových kurzů. Empirická část práce se zabývá analýzou zahraničního obchodu a jeho základních determinant v letech 2000 až 2013, s využitím indexní a regresní a korelační analýzy. Z regresní analýzy plyne, že je statisticky významná závislost mezi HDP a importem/exportem. Z indexní analýzy plyne, že se zahraniční obchod České republiky za sledované období vyvíjel pozitivně a největší část exportu je vyvážena do zemí EU. Obchodní bilance je dlouhodobě kladná a její rozdíl je každým rokem vyšší. Největší nárůst exportu následoval po roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do EU. Naopak největší pokles importu i exportu byl zaznamenán v roce 2009, který byl velmi ovlivněn hospodářskou krizí.

Summary

The thesis is focusing on problematics of foreign trade of the Czech Republic and its determinants. The theoretical part of the work defines basic economical theories and the significance of the foreign trade in a national economy is defined. Moreover model IS-LM is thoroughly outlined as well as the tariff and non-tariff measures including problematic of the currency exchange rates are discussed. Empirical part of the work consists of analysis of the foreign trade and its basic determinants in years 2000 to 2013, with use of

index, regressive and correlational analysis. From the regressive analysis follows, that there is a statistically significant dependence between GDP and import/export. The index analysis shows that the foreign trade of Czech Republic from the discussed time period developed positively and its largest part of exports is exported to countries of the EU. Trade balance in long term is positive and its difference is annually higher. The largest increase of export followed after year 2004, when Czech Republic joined the EU. On the other hand the largest decrease of import and export was registered in year 2009, the year that was affected by the economic crisis.

Klíčová slova: Zahraniční obchod, import, export, platební bilance, HDP, monetární politika, fiskální politika

Keywords: Foreign trade, import, export, balance of payments, GDP, monetary policy, fiscal policy

Obsah

1	Úvod	10
2	Cíl a metodika.....	11
3	Literární rešerše	13
3.1	Teorie zahraničního obchodu	14
3.1.1	Merkantilismus	14
3.1.2	Klasická ekonomie	14
3.1.3	Keynesiánský přístup	15
3.1.4	Monetarismus.....	16
3.2	Význam zahraničního obchodu	16
3.3	Model IS-LM.....	17
3.3.1	Křivka IS	18
3.3.2	Křivka LM.....	21
3.3.3	Fiskální politika v modelu IS-LM	24
3.3.4	Monetární politika v modelu IS-LM.....	25
3.4	Platební bilance.....	25
3.4.1	Horizontální členění platební bilance	26
3.4.2	Vertikální členění platební bilance	27
3.5	Tarifní opatření - cla.....	28
3.6	Netarifní opatření.....	29
3.7	Měnový kurz.....	29
3.7.1	Systém pevných měnových kurzů	30
3.7.2	Systém plovoucích měnových kurzů	30
3.7.3	Bilaterální a efektivní měnový kurz.....	31
4	Výsledky vlastní práce	32
4.1	Analýza zahraničního obchodu ČR	32
4.2	Regresní analýza ZO a jeho hlavních determinant.....	36
4.3	Komoditní struktura zahraničního obchodu	39
4.4	Teritoriální struktura zahraničního obchodu	44
5	Závěr.....	51

6	Zdroje	53
6.1	Literární zdroje	53
6.2	Internetové zdroje	54
7	Seznam grafických vyobrazení	55

1 Úvod

Zahraníční obchod je jednou z nejdůležitějších součástí národních ekonomik všech zemí. To platí především pro exportně založené otevřené ekonomiky, kterou Česká republika bez pochyby je. Česká republika je průmyslově založená země, ale pokud by nemohla dovážet suroviny pro energetický průmysl, pak by určitě nemohla ani vyrábět a exportovat na takové úrovni, na jaké je tomu teď.

Jelikož je zahraniční obchod podstatnou součástí národní ekonomiky, je nutné provádět jeho analýzu. Analýza je důležitá jednak pro sledování a zhodnocení vývoje zahraničního obchodu v čase, ale především pro určení hlavních determinant. Vývoj zahraničního obchodu můžeme vysvětlit pouze za předpokladu, že víme, které determinanty ho ovlivňují.

Z důvodů uvedených výše je bakalářská práce zaměřena na vývoj zahraničního obchodu České republiky v letech 2000 až 2013. Práce bude rozdělena na dvě části. V první části bude představen zahraniční obchod z teoretického hlediska, kdy za pomoci studia odborné literatury budou vymezeny základní ekonomické teorie a hlavní determinanty, které ovlivňují zahraniční obchod. Dále se budou kapitoly literární rešerše věnovat například platební bilanci, člům či měnový kurzům.

Na teoretickou část bude navazovat část analytická. Ta bude využívat teorie a termíny, které budou uvedeny a vysvětleny v literární rešerši. Empirická část práce bude tvořena především pomocí analýzy a syntézy. Budou využity převážně základní statistické metody, jako je indexní analýza či regresní a korelační analýza a pomocí nich bude zhodnocen a porovnán vývoj zahraničního obchodu České republiky v letech 2000 až 2013.

2 Cíl a metodika

Cílem práce je zpracovat analýzu vývoje zahraničního obchodu České republiky v letech 2000 až 2013 za účelem zjištění vývojových trendů a hlavních determinant z různých hledisek a jejich následné využití pro celkové zhodnocení zahraničního obchodu České republiky. Zahraniční obchod je analyzován z hlediska komoditní a teritoriální struktury a platební bilance.

Literární rešerše je zpracována na základě studia odborné literatury. V její první části jsou popsány hlavní ekonomické teorie od merkantilismu až po monetarismus. Dále je v práci představen model IS-LM, kde jsou vysvětleny nejdříve jednotlivé křivky a jejich změny a následně jsou popsány účinky fiskální a monetární politiky právě na tento model. Část literární rešerše se také věnuje platební bilanci a jejím jednotlivým položkám. Konec teoretické části patří problematice měnových kurzů.

Empirická část práce se zabývá analýzou zahraničního obchodu České republiky v letech 2004 – 2013. Analýza využívá několika metod, mezi které patří základní elementární charakteristiky analýzy časových řad, indexní analýza nebo regresní a korelační analýza. Veškerá data pro empirickou část práce jsou čerpána z internetových zdrojů a to především ze stránek Českého statistického úřadu (www.czso.cz), České národní banky (www.cnb.cz) a oficiálního portálu pro podnikání a export (www.businessinfo.cz).

Indexní analýza zahrnuje indexy bazické a řetězové. Zatímco indexy bazické porovnávají ukazatele v časové řadě ke stejnému období, indexy řetězové porovnávají ukazatele v časové řadě k období předcházejícímu.

- 1) Bazický index $I_{i/0} = \frac{q_i}{q_0}$
- 2) Řetězový index $I_{i-1} = \frac{q_i}{q_{i-1}}$

V závěru empirické části práce je provedena vícenásobná lineární regresní analýza, jež popisuje vztah jedné závisle proměnné Y (import/export) na několika nezávisle proměnných X_1, X_2, \dots, X_n (HDP, měnový kurz). Pomocí vícenásobné lineární regresní

analýzy jsou odhadnuty jednotlivé parametry pro každou proměnnou. Pomocí odhadnutých parametrů lze posoudit, jak změna jedné proměnné ovlivní ostatní proměnné. Vztah regresní analýzy je vyjádřen pomocí regresní funkce, která má tvar:

$$3) y' = b_0 + b_1 * x_1 + b_2 * x_2 + \dots + b_n * x_n$$

(Hindls, 2007)

Výpočet vícenásobné regrese a korelace je proveden pomocí softwaru Statistica 12. Na základě výstupu z programu je okomentována závislost mezi proměnnými.

3 Literární rešerše

Zahraníční obchod je historicky nejstarší mezinárodní kontakt. Kontakt, který nejen vydržel, ale stal se jednou z nejdůležitějších součástí mezinárodní dělby práce. Už odedávna to fungovalo jako v dnešním světě. Každý státní útvar měl k dispozici jiné suroviny, ale k životu potřeboval i ty ostatní, stejně tak každý útvar později vyráběl různé vynálezy v různé kvalitě a každý chtěl vytěžit ze svého umu maximum. Způsoby, jak se dostat k surovinám nebo statkům ostatních útvarů, byly dva – obchod nebo válka.

Obchod probíhal směnou statku za statek – dnes známa především jako barterová platba. Tato technika však postupem času začala obchodníky zdržovat a tak přišla na řadu myšlenka s něčím alternativním. Něco co každý chce, protože to je cenné a není toho mnoho. Přišla řada na vzácné kovy. Především zlato, stříbro, sloní kost, ale ve střední Evropě třeba také jantar. Později ale byly vzácné kovy přeci jen nahrazeny. Začaly se používat první peníze. Zpočátku se jednalo o kovové mince, nejčastěji ze stříbra a zlata. Ale tyto mince byly hodně těžké a nepraktické, k tomu je bohatí lidé začali shromažďovat a tak postupně docházelo k jejich nedostatku. To vše zapříčinilo brzdění rozvoje mezinárodního obchodu a tak došlo ke vzniku papírových peněz. (Svatoš, 2009)

Propojenost národních ekonomik je čím dál tím větší, tím pádem přibývá obchodních toků. Obchodní toky jsou jinými slovy obchody se zbožím a službami a jsou zapříčiněny právě zahraničním obchodem – část národní produkce je exportována z ekonomiky a část naopak importována z ostatních zemí a spotřebována uvnitř národní ekonomiky. Poslední dobou jsou na vzestupu i tzv. kapitálové toky, kdy investoři alokují svá aktiva bez ohledu na hranice národních ekonomik. To má za příčinu poměrně rychlé přesouvání aktiv z jedné země do druhé. Právě díky rychlému přesouvání aktiv kapitálové toky do jisté míry spoludeterminují národní kurzy měn, platební bilance zemí, úrokové míry, národní cenové hladiny a také efektivitu fiskálních a monetárních politik. (Soukup, 2005)

3.1 Teorie zahraničního obchodu

3.1.1 Merkantilismus

Merkantilistické úvahy začaly vznikat již v 17. – 18. století, tehdy převládalo merkantilistické ekonomické myšlení. Merkantilismus měl po dlouhá staletí veliký vliv na hospodářskou a obchodní politiku státu. Merkantilistická úvaha byla taková, že veškeré národní bohatství je v penězích.

Merkantilisté tak začali uvažovat zahraniční obchod jako hlavní příliv peněz, tedy jako hlavní zdroj bohatství. Zahraniční obchod však vnímali ještě i trochu jinak, jejich hlavním cílem byla aktivní obchodní bilance. Stát, který měl aktivní obchodní bilanci, byl podle nich bohatší než stát, který měl obchodní bilanci pasivní, protože do země přitékalo více drahých kovů a stát také tvořil větší zásoby a byl „bohatší“. Jako velmi nezdařilý názor pak lze označit merkantilistickou vidinu „obírání“ ostatních států. Merkantilisté totiž žili v představě, že pokud budou ostatním zemím něco prodávat, země jim budou platit svým zlatem a tak budou chudnout na jejich úkor.

Největší omyl merkantilistů však byl ten, že považovali zahraniční obchod za hru s nulovým součtem. Brali ho tak, že světové bohatství je dané a národy se o něj pouze přetahují. Vítězem pak byli ti, kteří měli aktivní obchodní bilanci. Ti, kteří jí měli pasivní, prohrávali. (Svatoš, 2009)

3.1.2 Klasická ekonomie

Klasická ekonomie přináší hned několik teorií, přičemž všechny bojovaly proti návrhu protekcionismu merkantilistické hospodářské politiky, která do poloviny 18. století ovládala Evropu.

Jednou z nejznámějších teorií je teorie absolutních výhod, se kterou přišel anglický rodák Adam Smith. Ta viděla příčinu mezinárodní směny v absolutně nižších pracovních nákladech v porovnání s ostatními zeměmi. Směna pak předpokládá výhodu při výrobě zboží pro každou zemi, ale země musí vyrábět to, pro co má nejlepší předpoklady. (Soukup, 2005)

David Ricardo je autor další významné klasické teorie vyplývající z mezinárodního obchodu, teorie relativních výhod. Tato teorie v podstatě navazuje na teorii absolutních výhod, akorát Ricardo se nezaměřil na ziskovou část výroby, ale na část výrobků, kterou země v mezinárodním obchodě prodává se ztrátou. Důvodem tohoto prodeje je především nízká schopnost exportovat velké množství ziskových produktů. Takže země musí prodávat i produkty se ztrátou, aby mohla nakoupit produkty, které sama není schopna vyrobit nebo by jejich výroba stála několikanásobně víc, než činí ztráta z prodeje. (Frank, 2003)

3.1.3 Keynesiánský přístup

Keynesiánský přístup je založen na fiskální politice, tedy používání vládních nástrojů na zbožových trzích. Vláda zasahuje, protože chce na těchto trzích změnit buď nabídku, nebo poptávku. Pomocí fiskální politiky se používají nástroje tak, aby nejdříve došlo k ovlivnění na trhu zboží a ten pak teprve ovlivnil cílovou proměnu. Pokud by tedy vláda usilovala o snížení cenové hladiny, mohla by použít své nástroje ke snížení poptávky na trhu statků a služeb a čekala by, jestli nižší poptávka bude tlačit inflaci dolů. Také by ale mohla zvýšit některé z daní s předpokladem, že daně sníží poptávku spotřebitelů, čímž se sníží i jejich výdaje. (Gowland, 1990)

Příchod keynesiánství ve 30. letech 20. století je považován za mezník vývoje teorií mezinárodního obchodu. Keynesiánství je hlavně zaměřeno na dopad zahraničního obchodu na agregátní výdaje, které mají vliv na národní produkt a nezaměstnanost. Jedná se o makroekonomický pohled se dvěma předpoklady. Prvním je cenová stabilita a druhým je neúplné využití výrobních faktorů, to znamená, že země se pohybuje pod potencionálním produktem. Keynesiánství navazuje na merkantilismus, a to v tom smyslu, že vývoz zvyšuje zaměstnanost, a vede ke zvýšení domácích výdajů a zlepšuje platební bilanci, u importu je tomu naopak.

Také došlo k vytvoření funkce dovozu, která představuje rostoucí funkci národního produktu: $M = m \cdot Y$, kde m znamená mezní sklon k dovozu, který závisí na sklonu ke spotřebě a jejího rozdělení na zahraniční a domácí spotřebu.

Dalším velmi důležitým poznatkem keynesiánů byl důchodový vyrovnávací účinek, který popisuje, že aktivní platební bilance vyvolává růst důchodu a to zapříčiňuje růst dovozu,

který snižuje přebytek platební bilance. Celá tato teorie je založena na chápání multiplikačních účinků na národní důchod. Multiplikační účinky na národní důchod mají vývoz i investice. Vývoz vyvolává dovoz a účinky investic také zvyšují dovoz, to znamená, že vývoz i investice zhoršují platební bilanci. Pasivní platební bilance potom ale znamená pokles národního důchodu a ten vyvolává pokles dovozu, který způsobí snižování schodku platební bilance. (Soukup, 2005)

3.1.4 Monetarismus

Nejnámější teorií monetaristů je Friedmanova přeformulovaná teorie kvantity. Ta říká, že monetaristé nezkoumají jako keynesiáni dopad měnové politiky na příjem, ale věří v přímý přenosový mechanismus. To znamená, že rovnováha není vyjádřena v modelových tocích jako je důchod, jak to předpokládali keynesiáni, ale rovnováha je vyjádřena v zásobách, jako například bohatství. Výdaje a důchod jsou v modelu typu „zásob“ brány za vedlejší produkt regulace majetku. (Gowland, 1990)

Monetarismus ovládl ekonomiku v období mezi 70. a 80. lety. Odmítá keynesiánské nápady a modely se stálými cenami a nevyužitím výrobního faktoru. Monetaristé rozpracovali platební bilanci a teorii měnových kurzů. Platební bilance je otázkou peněz a tak je její vyrovnanost ovlivněna trhem peněz. Platební bilance je v nerovnováze tehdy, je-li v nerovnováze měnový kurz nebo trh peněz. A nerovnováha trhu peněz nastává tehdy, pokud je rozdíl mezi žádoucí a skutečnou hotovostí ekonomických subjektů. Jestliže se má platební bilance vrátit do rovnováhy, znamená to, že se musí změnit měnový kurz a cenová hladina. (Krugman, 2009)

3.2 Význam zahraničního obchodu

Zahraněční obchod lze hodnotit dle několika hledisek

- a) Efektivnost – snaha o soustředění se na export pouze takových výrobků, u kterých může země dosáhnout největších úspor sociální práce. Těmto výrobkům je pak kladen největší důraz na výrobu, vývoj či propagaci.
- b) Proporcionalita – schopnost pokrýt potřeby vlastní domácí průmyslové výroby pomocí vlastní surovinové základny.

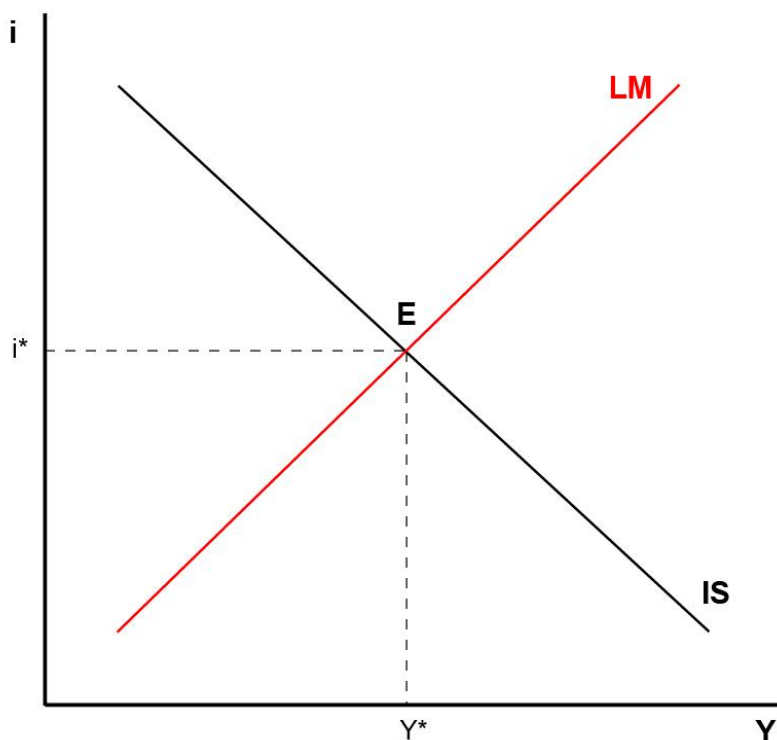
- c) Demonstrativní efekt – export reprezentuje danou zemi, výrobky jsou chtěné. Naopak import je důsledkem nedostatku užitečných hodnot nebo zrychlení vývoje ekonomiky. (Svatoš, 2009)

3.3 Model IS-LM

Model se skládá ze dvou křivek, které znázorňují rovnováhy na jednotlivých trzích. První křivkou je křivka IS, která vyznačuje rovnováhu na trhu statků a služeb. Druhou křivkou je křivka LM, která znázorňuje rovnováhu na trhu peněz.

Pokud tyto dvě křivky dáme do jednoho modelu, pak hovoříme o modelu IS-LM. Ten nám v průsečíku obou dvou křivek znázorňuje rovnováhu na trhu statků a služeb a zároveň rovnováhu na trhu peněz. Mezi hlavní proměnné se v tomto modelu staví reálný důchod za trh statků a služeb a úroková míra za trh peněz.

Obrázek 1: Graf modelu IS-LM

Zdroj: Vlastní

3.3.1 Křivka IS

„Křivka IS vyjadřuje všechny kombinace úrokových sazeb a úrovně produktu (důchodu) při kterých je trh statků a služeb v rovnováze.“ (Brčák, Makroekonomie, s. 106)

Rovnice křivky

$$IS: Y = \alpha (A_0 - bi)$$

Kde Y = reálný produkt (důchod)

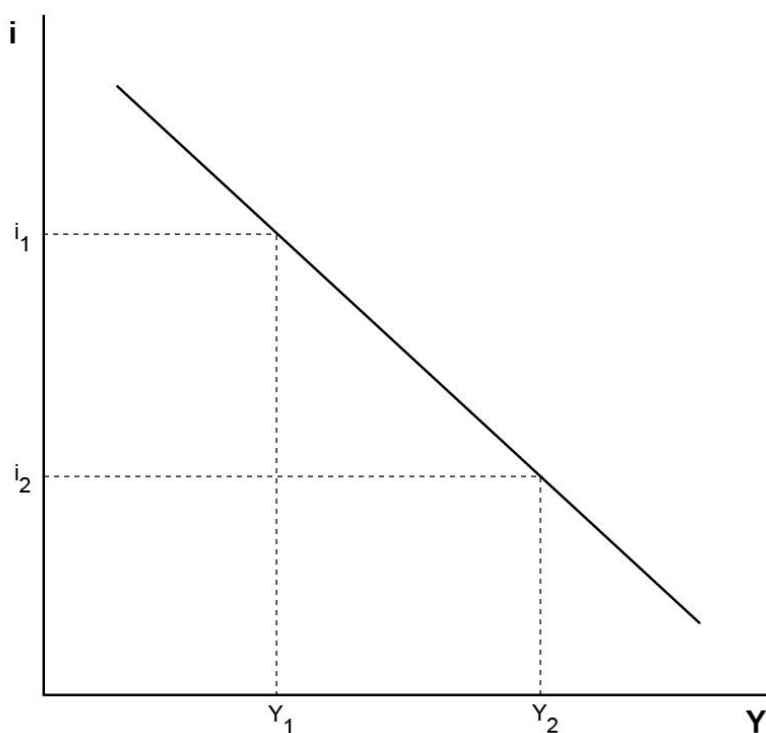
α = výdajový multiplikátor

A_0 = autonomní výdaje (část spotřeby nezávislá na běžném disponibilním důchodu)

b = parametr citlivosti poptávky po investicích na úrokovou míru

i = úroková míra

Obrázek 2: Křivka IS

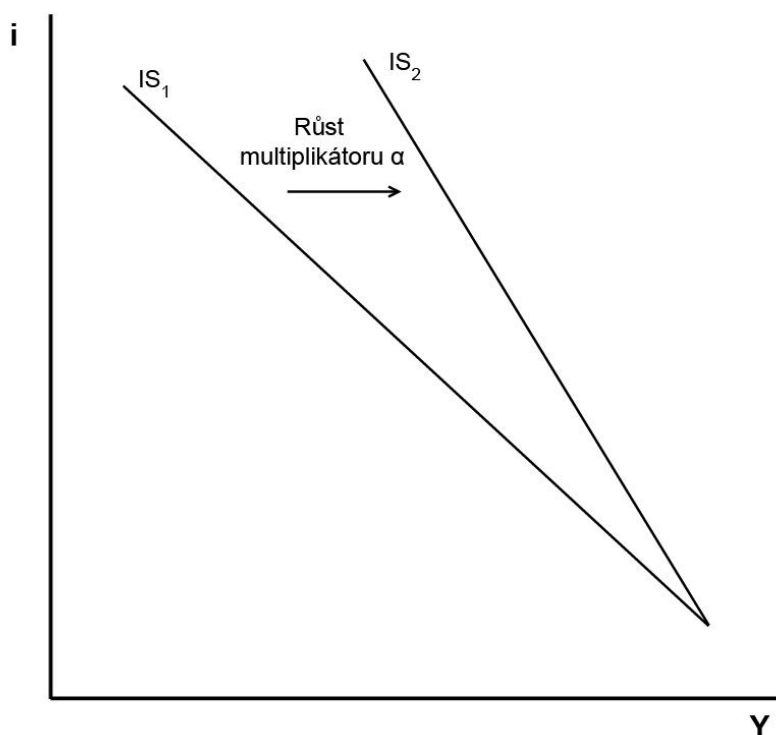
Zdroj: Vlastní

Vztah IS

Křivka IS vychází ze základního modelu produkt – výdaje, s tím rozdílem, že se úroková míra neuvažuje jako fixní ale jako proměnná. Křivka má negativní sklon a algebraicky je dána rovnicí IS: $Y = \alpha (A_0 - bi)$. Z rovnice pak lze odvodit, že pokud roste úroková míra (i), tak dochází k poklesu autonomních výdajů a zároveň s tím klesá rovnovážná produkce.

Sklon křivky je určen parametrem citlivosti poptávky po investicích na úrokovou míru (b) a výdajovým multiplikátorem (α). Křivka se tedy stane strmější, pokud roste výdajový multiplikátor (α). Pokud by výdajový multiplikátor klesal, křivka by se stávala plošší.

Obrázek 3: Změna sklonu křivky IS

Zdroj: Vlastní

Jak již bylo uvedeno výše, tak křivka IS zobrazuje všechny kombinace úrokové míry (i) a reálného produktu (Y), při kterých je trh statků a služeb v rovnováze. Z toho tedy lze vyvodit, že pokud se body nacházejí mimo křivku, tak trh v rovnováze není. Například pokud se body nachází vlevo pod křivkou IS, pak na trhu dochází k převisu agregátních

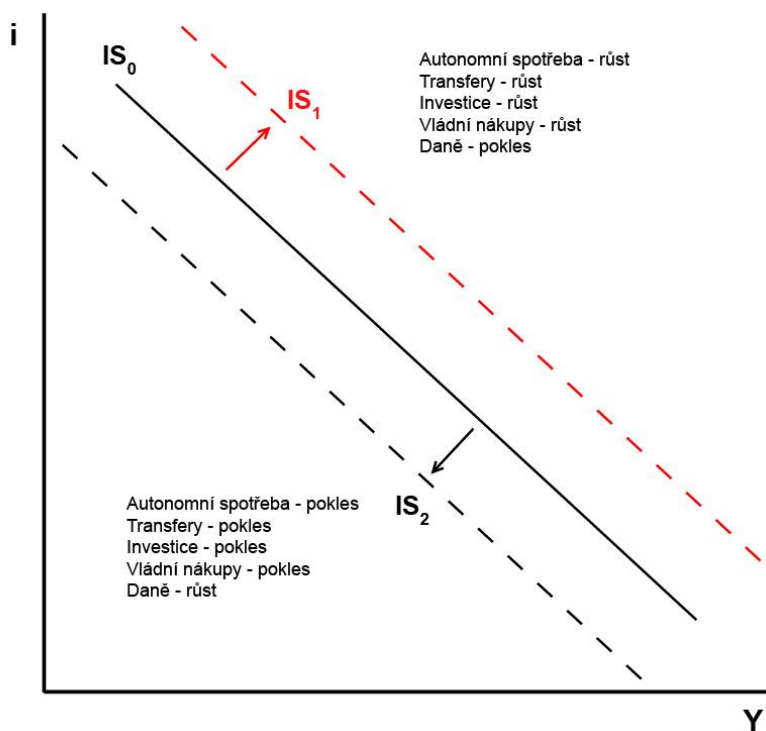
výdajů (agregátní poptávky) nad reálným produktem. Pokud body leží napravo od křivky IS, pak hovoříme naopak o produktu vyšším, než jsou plánované agregátní výdaje. (Mankiw, 1999)

Posuny křivky IS

Posuny křivky IS jsou vyvolávány změnami autonomních výdajů. Pokud se křivka IS posune doprava (do polohy IS_1), jedná se o zvýšení autonomních výdajů. Pokles autonomních výdajů pak tedy znamená posunutí křivky IS doleva (do polohy IS_2). Změna autonomních výdajů může být vyvolána například změnou:

- autonomní spotřeby
- transferových plateb
- investic
- vládních nákupů (statků a služeb)
- daní (Soukup, 2010)

Obrázek 4: Posun křivky IS

Zdroj: Vlastní

3.3.2 Křivka LM

„Křivka LM vyjadřuje všechny kombinace úrokové míry a úrovně produktu (důchodu), při kterých je trh peněz v rovnováze, a tudíž je v rovnováze i trh ostatních aktiv.“
 (Brčák, 2010, s. 112)

Rovnice křivky

$$LM: \frac{M}{p} = kY - hi$$

Kde $\frac{M}{p}$ = poptávka po reálných peněžních zůstatcích

k = citlivost poptávky po penězích na důchodu

Y = reálný produkt (důchod)

h = absolutní hodnota citlivosti poptávky po penězích na úrokové míře

i = úroková míra

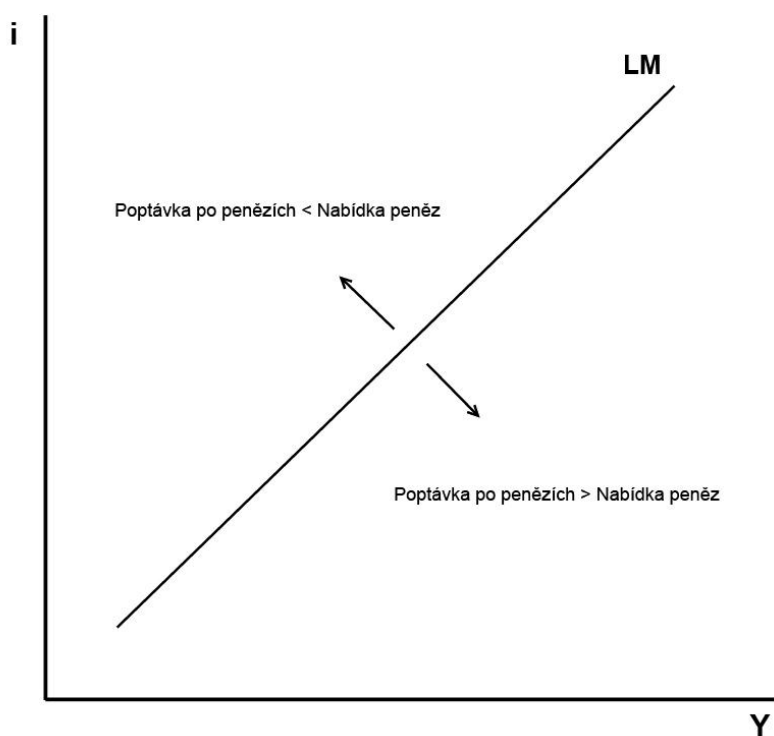
Vztah LM

Tato křivka znázorňuje rovnováhu na trhu peněz a trhu obligací. Budeme-li uvažovat Keynesovu teorii poptávky, předpokládáme tedy, že poptávka po peněžních zůstatcích je ovlivněna pouze výší reálného důchodu a výší úrokové míry. Křivka má pozitivní sklon a lze ji vyjádřit rovnicí $LM: \frac{M}{P} = kY - hi$.

Sklon křivky LM je ovlivněn poměrem citlivosti poptávky po peněžích (k) a citlivosti poptávky po peněžích na úrokovou míru (h). Čím vyšší je citlivost poptávky po peněžích, tím je křivka LM strmější, protože daná změna důchodu musí být kompenzována vyšší změnou úrokové míry, aby byla rovnováha na trhu peněz. Naopak tomu je u citlivosti poptávky po peněžích na úrokovou míru, tedy pokud citlivost roste, křivka je plošší.

Stejně jako u křivky IS, tak i u křivky LM může nastat nerovnováha na trhu, v tomto případě tedy na trhu peněz. Pokud body leží napravo od křivky LM, pak hovoříme o převaze poptávky po peněžích nad nabídkou peněz. Příčinu lze hledat v příliš nízké úrokové míře při daném reálném důchodu. Pokud se body nacházejí nalevo od křivky, pak jde naopak o příliš vysokou úrokovou míru při daném reálném důchodu.

Obrázek 5: Nerovnováha na trhu peněz

Zdroj: Vlastní

Posuny křivky LM

Křivka LM a její posuny jsou ovlivňovány změnami peněžní zásoby. Pokud roste nabídka peněz, pak se křivka posouvá doprava, jednoduše je nabídka peněz větší než poptávka po nich. Logicky tedy pokud nabídka peněz klesá, křivka se posouvá doleva. Nabídka peněz je ovlivněna dvěma faktory – změnou měnové báze (emise oběživa a povinné měnové rezervy) a růstem peněžního multiplikátoru. Peněžní multiplikátor může být ovlivněn například změnou

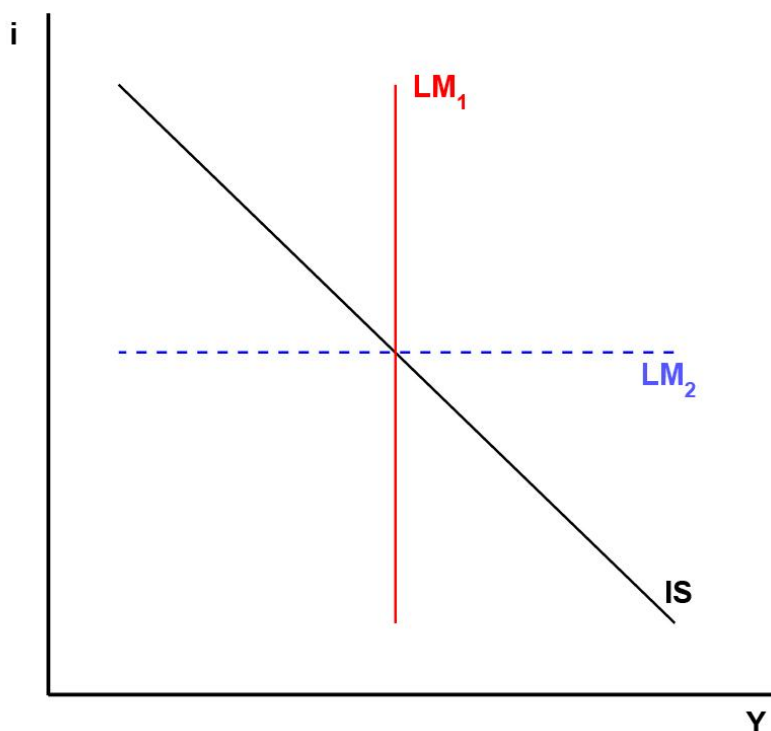
- diskontní sazby
- repo sazby

3.3.3 Fiskální politika v modelu IS-LM

Fiskální politiku řídí stát a dělíme jí na expanzivní a restriktivní. Nejdříve si představíme expanzivní fiskální politiku, která se vyznačuje tím, že roste reálný produkt – důchod (Y). Opačně pak tedy při restrikci fiskální politiky dochází k poklesu reálného produktu. Pokud je fiskální politika expanzivní, pak tedy jak už víme, dochází k růstu reálného produktu, což má za důsledek posun křivky IS nahoru, křivka LM zůstává v nezměněné pozici, pokud je fiskální politika naopak restriktivní, pak se naopak křivka IS posouvá dolů. Sklon křivek je pak určován silou vytěšňovacího efektu, který má tři podoby. Kromě dvou níže uvedených známe ještě částečný vytěšňovací efekt.

1. Úplný vytěšňovací efekt – citlivost poptávky po penězích je roven nule -> křivka LM je vertikální (LM_1).
2. Nulový vytěšňovací efekt – citlivost poptávky po penězích se blíží nekonečnu -> křivka LM je horizontální (LM_2).

Obrázek 6: Účinek fiskální politiky v modelu IS-LM

Zdroj: Vlastní

3.3.4 Monetární politika v modelu IS-LM

O monetární, neboli také měnovou politiku se stará centrální banka, která jí řídí pomocí svých nástrojů – úrokovou mírou a množstvím peněz v oběhu. Také monetární politiku dělíme na expanzivní a restriktivní. Stejně jako u fiskální politiky znamenala expanze zvyšování reálného důchodu, tak i u monetární politiky při expanzi dochází k růstu, jedná se ovšem o růst nominální zásoby peněz. Pokud dochází k restrikci monetární politiky, pak lze odvodit, že dochází k poklesu nominální zásoby peněz.

U monetární politiky nedochází k posunům křivek, ale pouze ke změnám sklonu křivky LM. Pokud je křivka strmější, pak je to důsledkem expanzivní monetární politiky, tedy vyšší účinnosti monetární politiky. Naopak čím je křivka plošší, tím je účinek monetární politiky nižší.

3.4 Platební bilance

„Platební bilance je statistickým účetním záznamem všech peněžních i nepeněžních transakcí, které nastanou mezi subjekty určité ekonomiky a okolním světem za zvolené období (zpravidla jeden rok).“ (Jurečka a kolektiv, 2013, s. 311)

Platební bilance zachycuje veškeré transakce tuzemské ekonomiky se zbytkem světa. Abychom mohli nakupovat v zahraničí, potřebujeme pro to cizí měnu. Tu získáme jedinečně za předpokladu, že je poptávka po naší tuzemské měně. Ta je ovlivněna především tím, jestli je v zahraničí poptávka po našich výrobcích a službách. Například ve světě je velká poptávka po autech z České republiky. Do platební bilance se pak všechny tyto transakce kumulovaně zapisují.

Platební bilance je realizována pomocí podvojného účetnictví, což má za následek, že obě její strany se musí rovnat. Platební bilance má jednak stranu pro kreditní záznamy, tedy záznamy přílivu aktiv do tuzemské ekonomiky a stranu pro debetní záznamy. Ty vyjadřují naopak odliv aktiv z ekonomiky do zahraničí. Platební bilance může mít dvě členění horizontální a vertikální. (Samuelson, 2013)

3.4.1 Horizontální členění platební bilance

U toho typu členění platební bilance jsou transakce tříděny do pěti skupin a to běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, účet chyb a opomenutí a účet oficiálních měnových rezerv. (Jurečka a kolektiv, 2013)

Běžný účet

- Bilance služeb – zahrnuje veškeré dovozy a vývozy služeb. Především se tedy jedná o cestovní ruch, dopravu, bankovní služby, pojišťovací a jiné služby.
- Bilance výnosů – zde se zaznamenávají veškeré výnosy spojené s kapitálem a převody pracovních příjmů. U kapitálu konkrétně pak úroky, dividendy a renty.
- Transfery – veškeré pohyby zboží a peněz bez protihodnoty, tedy peníze, které posílají zahraniční zaměstnanci domů, příspěvky mezinárodních organizací, dědictví a další. Můžeme je dělit na státní a soukromé. (Jurečka a kolektiv, 2013)

Kapitálový účet

Na tomto účtu se zpravidla zaznamenávají pohyby kapitálu napříč zeměmi nebo investiční a kapitálové transakce. Jsou zde zachyceny převody migrantů, nefinančních a nevýrobních aktiv (patenty, licence, autorská práva), převody nefinančních hmotných aktiv (pozemky pro zastupitelské úřady), promíjení dluhů nebo třeba také transfery spojené se strukturálními fondy EU. (Frank, 2003)

Finanční účet

Jedná se o tok finančního kapitálu, především tedy o investice. Ty můžeme rozdělit na dvě skupiny, přímé a portfoliové. Přímé investice jsou zpravidla investice dlouhodobé a díky nim získá investor alespoň nějaký podíl při vedení podniku. Naopak portfoliové investice jsou krátkodobé a jde o koupi zanedbatelné části základního kapitálu firmy, jedná se tedy především o investice do velkých podniků. Dále sem patří finanční deriváty a ostatní investice (největší částí jsou půjčky a úvěry státního finančního a nefinančního sektoru ekonomiky). (Soukup, 2010)

Účet chyb a opomenutí

Jak už bylo řečeno platební bilance je tvořena formou podvojného účetnictví a tak se tedy vždy musí kreditní a debetní strana bilance rovnat, jelikož se ale spousta z položek platební bilance spíše odhaduje, dochází k nepřesnostem. Pak přichází na řadu účet chyb a opomenutí, jehož význam je právě ve srovnání nerovností v platební bilanci. (Gowland, 1990)

Účet devizových rezerv

Zde se zachycují veškeré transakce týkající se měnových (devizových) rezerv, které spravuje centrální banka. Pomocí nich banka může buď posilovat nebo případně oslabovat tuzemskou měnu. Prodej devizových rezerv se ovšem projeví v platební bilanci se znaménkem plus, protože pokud rezervy prodáváme, tak nám za ně někdo musí pochopitelně zaplatit. Za nákup devizových rezerv pak naopak musíme zaplatit my, a proto se v platební bilanci objevují se znaménkem mínus. (Jurečka a kolektiv, 2013)

3.4.2 Vertikální členění platební bilance

Toto členění je založené na vztahu operace k devizové nabídce a poptávce. Tabulka je rozdělena do dvou sloupců – kreditní a debetní. Ve sloupci kreditních operací zaznamenáváme přírůstek, tedy transakce, které zlepšují platební bilanci. Naopak ve sloupci debetních položek uvádíme transakce, které znamenají pro platební bilanci zhoršení. (Brčák, 2010)

Tabulka 1: Vertikální členění platební bilance

Položka	Kredit (+)	Debet (-)
Pohyb zboží	Export zboží	Import zboží
Pohyb služeb	Export služeb	Import služeb
Pohyb důchodů	Import důchodů	Export důchodů
Pohyb transferů	Import transferů	Export transferů
Pohyb kapitálu	Import kapitálu	Export kapitálu
Devizové rezervy	Snížení devizových rezerv	Zvýšení devizových rezerv

Zdroj: Brčák – Makroekonomie, 2010

3.5 Tarifní opatření - cla

„Celní správa je státem vytvořený kontrolní a regulační systém, jehož součástí jsou i celní politika, celní sazby, celní statistika a další činnosti vymezené celními předpisy. Jejich prostřednictvím stát může ovlivňovat a působit na pohyb zboží ve styku s cizinou a tím také na uskutečňování zahraničního obchodu“ (Beneš a kolektiv, 2004, s. 67)

Clas jsou tarifními opatřeními, která ovlivňují, jak import do dané země, tak ale i export tuzemských firem. Clo lze označit jako daň z vývozu či dovozu. Tato peněžitá částka se odvádí celní správě za překročení celní hranice. Vybraná cla vstupují do státního rozpočtu, a i když v dnešní době už tato úloha ustoupila na úkor obchodně-politické povaze cla, tak stále u některých světových ekonomik tvoří cla značnou část státního rozpočtu.

Clas můžeme dělit podle různých hledisek, základní dělení cla je následovné:

- Podle směru – cla vývozní nebo dovozní
- Podle účelu – cla finanční (fiskální) nebo ochranná (protekcioistická)
- Podle cíle – pomocí ochranných (protekcioistických) cel
 - Cla prohibitivní
 - Cla skleníková a výchovná
 - Cla preferenční (snížení celní sazby z důvodu sepsané reciproční dohody o volném obchodě nebo nejméně rozvinutým zemím)
 - Cla diferenční (jsou nižší než preferenční, dodatečné výhody při splnění daných podmínek)
- Podle způsobu výpočtu
 - Cla valorická (procentní sazbou z hodnoty zboží)
 - Cla specifická (pevná částka za jednotku zboží)
 - Cla kontingentní (clo je nižší na určitý objem zboží, po jeho překročení se sazba zvyšuje na běžnou výši)
- Podle vztahu k obchodnímu partnerovi
 - Cla kompenzační
 - Cla odvetná (Kalínská a kolektiv, 2010)

3.6 Netarifní opatření

Tyto nástroje byly původně zavedeny jako doplněk k tarifním opatřením, ale v poslední době je jejich význam větší než význam celních opatření. Netarifní opatření jsou v obchodě užívány jako nástroje protekcionismu. Takže pomocí nich lze podpořit domácí ekonomiku, nebo ji chránit před zahraničím. (Krugman, 2009)

1. Množstevní omezení - pomocí tohoto omezení země stanoví maximální množství, které lze do daného státu dovézt.
2. Minimální cena - toto omezení spadá do kategorie antidumpingových. Stanoví se minimální cena, za kterou se zboží může dovážet. Účinek tohoto opatření je především v tom, aby tuzemské firmy nemusely prodávat své výrobky a služby pod hranicí vlastních nákladů, tedy se ztrátou, a to kvůli tomu, že zahraniční konkurence se dostane na nižší cenu.
3. Normy – technická regulace, požadavky na kvalitu a nezávadnost potravin, zachování zdraví zvířat a rostlin. Jedná se o normy, které musí importér splňovat, aby mohl produkt do země dovézt. (Kalínská a kolektiv, 2010)

3.7 Měnový kurz

Mezinárodní obchod komplikuje jedna zásadní skutečnost, různé měny dvou obchodujících zemí. Pokud spolu obchodují dvě země a každá má jinou měnu, pravděpodobně nastane situace, že dodavatel bude chtít inkasovat částku ve své domácí měně a stejně tak odběratel bude chtít závazek umožnit ve své tuzemské měně. Aby se tedy takováto transakce provedla, je nutné převést jednu měnu na druhou. Pokud by tedy obchodoval například francouzský dodavatel a anglický odběratel, tak bude nutné vyjádřit cenu jedné libry ve francích či cenu franku v librách. (Gowland, 1990)

Měnový kurz může být zapsán ve dvou formátech

- Přímá kotace – zápis pomocí přímé kotace vyjadřuje cenu jedné jednotky zahraniční měny, v měně zahraniční. Jedná se tedy o zápis, který je u nás běžný například při nákupu eur. Vyjadřuje tedy, kolik musíme zaplatit našich korun za jedno euro.
- Nepřímá kotace – zápis pomocí nepřímé kotace je tak přesně naopak, tedy kolik dostaneme zahraniční měny, pokud zaplatíme jednotku měny tuzemské. V praxi to lze vysvětlit jako počet euro centů, které si koupíme za jednu naši korunu. (Soukup, 2010)

3.7.1 Systém pevných měnových kurzů

Jelikož je v tomto systému fixován měnový kurz, pak musí být subjekt, který fixuje cenu (centrální banka), schopný nasytit přebytečnou poptávku a naopak případně odčerpát přebytečnou nabídku. Pokud tedy má centrální banka zajistit, aby byl opravdu kurz fixní, tak se tedy musí vypořádat s výše uvedenými fakty. Toho lze dosáhnout jedině tak, že bude mít dostatečně velkou devizovou rezervu, kterou případně vymění za měnu domácí. Pokud tedy centrální banka tyto rezervy prodává, pak mluvíme o intervenci. Rozsah intervence je daný platební bilancí, centrální banka může s prodejem pokračovat tak dlouho, dokud má rezervy. Když centrální bance rezervy dojdou, dochází k ukončení intervence a banka devaluje – domácí měna začíná oslabovat. (Samuelson, 2013)

3.7.2 Systém plovoucích měnových kurzů

Systém plovoucích měnových kurzů, známý také jako floating, oproti systému pevných kurzů nechává vývoj kurzu volně plynout. Nepředpokládá žádné zásahy ze strany centrální banky, tudíž jsou kurzy určovány nabídkou a poptávkou soukromých subjektů na měnovém trhu. I v systému plovoucích kurzů jsou možné zásahy centrální banky, banka do jisté míry intervenuje, pak ale hovoříme o nečistém floatingu. Pokud kurz měny roste, pak dochází ke znehodnocení měny domácí, tedy zhodnocení měny zahraniční, tento jev pak označujeme jako depreciaci domácí měny. Naopak pokud dochází ke zhodnocení měny tuzemské, tudíž měna zahraniční je znehodnocována, pak hovoříme o apreciaci domácí měny. Největším rozdílem a zároveň výhodou systému plovoucích kurzů oproti

systemu kurzů pevných je ten, že centrální banka nemusí mít takové devizové rezervy, pro případné intervence. (Jurečka a kolektiv, 2013)

3.7.3 Bilaterální a efektivní měnový kurz

Zápis měnového kurzu pomocí přímé i nepřímé kotace, jež jsou popsány výše, je typickým příkladem bilaterálního měnového kurzu, se kterým se setkáváme v běžném každodenním životě. Jedná se tedy o poměr dvou měn, ve kterém můžeme měny vzájemně obchodovat. Kromě bilaterálního měnového kurzu máme ale také multilaterální měnový kurz, známější spíše jako efektivní měnový kurz. Využití efektivního měnového kurzu je především pokud chceme zjistit, jak si domácí měna v průměru vedla vůči více cizím měnám za sledované období. Sledujeme tedy vývoj domácí měny vůči nějakému koši zahraničních měn. Tento koš si sestavíme sami podle potřeb, nejčastěji se ale používají měny hlavních obchodních partnerů v nějakém poměru, který je zpravidla určen podle objemů obchodů s domácí zemí. (Jurečka a kolektiv, 2013)

4 Výsledky vlastní práce

4.1 Analýza zahraničního obchodu ČR

Tato kapitola se zaměřuje na analýzu importu a exportu České republiky v letech 2000 až 2013. Tato analýza slouží jako úvod analytické části práce, neboť import a export jsou podrobněji zkoumány v dalších kapitolách. K hodnocení je využita indexní analýza, konkrétně bazické a řetězové indexy. Pomocí nich jsou vypočítány jednotlivé meziroční změny, které jsou dále komentovány.

Indexní analýza importu

Tabulka 2: Indexní analýza importu

Rok	Import (v mld. Kč)	Bazický index (v %)	Řetězový index (v %)
2000	1 241,92	100,00	-
2001	1 385,56	111,57	111,57
2002	1 325,67	106,74	95,68
2003	1 440,72	116,01	108,68
2004	1 749,10	140,84	121,40
2005	1 829,96	147,35	104,62
2006	2 104,81	169,48	115,02
2007	2 391,32	192,55	113,61
2008	2 406,49	193,77	100,63
2009	1 989,04	160,16	82,65
2010	2 411,56	194,18	121,24
2011	2 687,56	216,40	111,45
2012	2 766,89	222,79	102,95
2013	2 823,49	227,35	102,05

Zdroj: Český statistický úřad + vlastní výpočet

Z tabulky 2 je patrné, že za sledované období se objem importu více než zdvojnásobil. Zatímco v roce 2000 objem importu činil 1 241,92 miliard Kč, tak v roce 2013 se jednalo

už o 2 823,49 miliard Kč. Pomocí bazického indexu můžeme tento nárůst kvantifikovat jako 127,35 % nárůst. Z bazických indexů můžeme dále vysledovat, že objem importu ani jednou neklesl pod počáteční hodnotu, ale již zde je patrné, že se nejednalo o kontinuální růst importu po celé sledované období. Konkrétně v letech 2002 a 2009 došlo k poklesu dovezeného zboží, tyto poklesy jsou zřetelnější při pohledu na řetězové indexy. V roce 2002 se jednalo o 4,5 % pokles, který činil zhruba 60 miliard Kč. Oproti tomu v roce 2009 se jednalo o výrazně větší propad. Množství dovezeného zboží se snížilo o necelých 18 %, což v tu dobu znamenalo pokles objemu importu o 417 miliard Kč, tento pokles byl z drtivé většiny zapříčiněn světovou krizí, která se projevila i na zahraničním obchodě České republiky. Naopak rok poté, tedy v roce 2010 došlo k nejvýraznějšímu růstu importu za celé sledované období. Do jisté míry je to ovlivněno právě propadem v předešlém roce, objem importu se totiž v podstatě vrátil na hodnotu z roku 2008, který předcházel danému propadu. O výrazném růstu, co se objemu týče, se dá hovořit i v roce 2011, kdy došlo k nárůstu o 276 miliard Kč.

Indexní analýza exportu

Tabulka 3: Indexní analýza exportu

Rok	Export (v mld. Kč)	Bazický index (v %)	Řetězový index (v %)
2000	1 121,10	100,00	-
2001	1 268,15	113,12	113,12
2002	1 254,86	111,93	98,95
2003	1 370,93	122,28	109,25
2004	1 722,66	153,66	125,66
2005	1 868,59	166,67	108,47
2006	2 144,57	191,29	114,77
2007	2 479,23	221,14	115,61
2008	2 473,74	220,65	99,78
2009	2 138,62	190,76	86,45
2010	2 532,80	225,92	118,43
2011	2 878,69	256,77	113,66
2012	3 072,60	274,07	106,74
2013	3 174,70	283,18	103,32

Zdroj: Český statistický úřad + vlastní výpočet

Z tabulky 3 lze vyčíst, že vývoj exportu má lineární tendenci růstu. Výraznější růst můžeme pozorovat především od roku 2004, kdy Česká republika vstoupila do EU. Pomocí bazických indexů je vidět, že zatímco v roce 2003 byl nárůst vůči roku 2000 necelých 25 %, tak v roce 2004 se jednalo o necelých 54 %. V letech 2006 a 2007 se už hodnota exportu pohybovala dokonce okolo dvojnásobku objemu zboží, které se exportovalo v roce 2000. Poslední dva sledované roky zaznamenaly hodnoty blížíící se spíše už trojnásobku hodnoty z roku 2000. Z vývoje řetězových indexů můžeme podrobněji vysledovat vývoj exportu v jednotlivých letech. Například v roce 2002 došlo k mírnému poklesu, který lze charakterizovat spíše jako zastavení růstu, nežli pokles. Jednalo se totiž o pouhé 1 %. V následujících 5 letech, tedy v období mezi roky 2003 a 2007 objemy exportu rostly, k nejvýraznějšímu růstu došlo v roce 2004, kdy export vzrostl o již zmíněných 25 %. V roce 2008 došlo opět k zastavení růstu, objem exportu se dokonce snížil o necelých 6 miliard Kč, což bylo zhruba 0,25 %. Následující rok ale došlo

k nejvýraznějšímu poklesu za celé sledované období. Tento propad stejně jako u importu zapříčinila světová krize, kvůli níž klesla zahraniční poptávka po tuzemském zboží. Objem vyvezeného zboží se snížil o 335 miliard Kč, klesl tedy o 15 %, což je hodnota velmi podobná té z roku 2006. Hned v roce 2010 se ale export přehoupl lehce přes 2,5 miliardy a zaznamenal procentuálně druhý nejvýraznější nárůst za sledované období a v absolutních číslech dokonce nárůst největší. V letech 2011, 2012 a 2013 začal růst exportu mírně zpomalovat, ale objem vyvezeného zboží stále rostl.

Komplexně lze hodnotit vývoj importu i exportu jako kladný. Česká republika dostala příležitost se po vstupu do EU prosadit na společném evropském trhu. Této příležitosti se chopila zdatně a vybudovala si na trhu své místo. Ovšem navyšování exportu nebylo bez následku, v podstatě souměrně s ním rostl i objem importovaného zboží. Protože logicky pokud země více vyváží, musí také více dovážet. V posledních letech se na růstu importu a exportu podepisují také zahraniční firmy, které zde zahájily svou výrobu. Do České republiky dováží polotovary, které zde následně zpracují a prodávají dále do zahraničí.

4.2 Regresní analýza ZO a jeho hlavních determinant

V této kapitole jsou odhadnuty a popsány vztahy a závislosti mezi importem/exportem a hlavními determinanty zahraničního obchodu ČR. K výpočtům byla využita regresní a korelační analýza.

Tabulka 4: Hlavní determinanty zahraničního obchodu ČR

Rok	Import (v mld. Kč)	Export (v mld. Kč)	HDP (v mld. Kč)	Měnový kurz EUR/CZK*
2000	1 242	1 121	2 373	-3,436
2001	1 386	1 268	2 563	-4,325
2002	1 326	1 255	2 675	-9,548
2003	1 441	1 371	2 801	3,329
2004	1 749	1 723	3 058	0,188
2005	1 830	1 869	3 258	-6,636
2006	2 105	2 145	3 507	-4,861
2007	2 391	2 479	3 832	-2,064
2008	2 406	2 474	4 015	-10,064
2009	1 989	2 139	3 922	5,978
2010	2 412	2 533	3 954	-4,385
2011	2 688	2 879	4 022	-2,780
2012	2 767	3 073	4 048	2,253
2013	2 823	3 175	4 086	3,357

*Řetězové indexy (v %)

Zdroj: Český statistický úřad a Česká národní banka + vlastní výpočet

Tabulka 4 zaznamenává hodnoty, které jsou následně využity pro výpočet regresní analýzy importu/exportu. V tabulce jsou uvedeny objemy importovaného a exportovaného zboží, HDP v běžných cenách a řetězové indexy měnového kurzu EUR/CZK.

Regresní analýza importu

Jako závislá proměnná byl zvolen import v mld. Kč, nezávislé proměnné jsou pak HDP v mld. Kč a vývoj měnového kurzu EUR/CZK v %.

Funkce importu je dána regresní rovnicí $y' = b_0 - b_1 \cdot x_1 - b_2 \cdot x_2$. Neznámá x_1 zastupuje HDP a neznámá x_2 pak měnový kurz EUR/CZK.

Tabulka 5: Hodnoty analýzy lineární regrese importu

Proměnná	Parametr	Směrodatná chyba	t-hodnota	p-hodnota
Konstanta	-845,998	301,2069	-2,8087	0,017008
HDP	0,839	0,0844	9,9448	0,000001
Nominální kurz EUR/CZK	-0,867	10,9686	-0,0790	0,938452
Koeficient determinace	0,9045			
Koeficient korelace	0,9510			

Zdroj: Výstup z programu Statistica 12 Trial

Regresní rovnice importu

$$y' = -845,998 + 0,839 \cdot x_1 - 0,867 \cdot x_2$$

Z tabulky 5 lze vyčíst, že proměnná x_2 , tedy nominální měnový kurz EUR/CZK je statisticky nevýznamná na hladině $\alpha = 5\%$, protože její p-hodnota vyšla vyšší než 0,05.

Koeficient determinace vyšel 90,45 %, což znamená, že daná regresní funkce je statisticky velice významná a změny závisle proměnných jsou vysvětleny z 90,45 %. Vysoká hodnota vyšla také u koeficientu korelace, jehož hodnota 95,10 % znamená, že se jedná o velmi silnou korelační závislost mezi proměnnými.

Pomocí výpočtu jsou odhadnuty parametry regresní funkce importu $b_0 = -846$, $b_1 = 0,84$ a $b_2 = -0,87$. Parametr b_1 nám říká, že pokud HDP vzroste o 1 % a zároveň zůstane měnový kurz EUR/CZK stejný, tak objem importu vzroste o 0,84 miliard Kč. Naopak parametr b_2 nám udává změnu, ke které dojde, pokud se změní měnový kurz. Budeme-li tedy uvažovat růst měnového kurzu o 1 % a druhou neznámou, tedy HDP, nezměněnou, pak dojde k poklesu objemu dováženého zboží o 0,87 miliard Kč. Čím vyšší HDP, tím vyšší

import a naopak čím vyšší měnový kurz, tím nižší import. Jedná se tedy o přímou a nepřímou úměru.

Ekonomické vysvětlení je jednoduché. Pokud poroste HDP, úměrně s ním poroste i import. Naopak pokud HDP bude klesat, tak ekonomika nebude schopna přijmout stejné množství zahraničních produktů. Pokud poroste měnový kurz, tak bude import klesat, z toho důvodu, že tuzemští spotřebitelé a firmy nebudou ochotni platit za zboží víc než doposud. Naopak pokud bude měnový kurz klesat, tak se zahraniční zboží bude stávat levnějším a tak po něm poroste poptávka.

Regresní analýza exportu

Jako závislá proměnná byl zvolen export v mld. Kč, nezávislé proměnné pak jsou HDP v mld. Kč a vývoj měnového kurzu EUR/CZK v %.

Funkce exportu je dána regresní rovnicí $y' = b_0 - b_1*x_1 - b_2*x_2$. Neznámá x_1 zastupuje HDP a neznámá x_2 pak měnový kurz EUR/CZK.

Tabulka 6: Hodnoty analýzy lineární regrese exportu

Proměnná	Parametr	Směrodatná chyba	t-hodnota	p-hodnota
Konstanta	-1426,724	377,2843	-3,7816	0,003039
HDP	1,033	0,1057	9,7709	0,000001
Nominální kurz EUR/CZK	6,251	13,7390	0,4550	0,657960
Koeficient determinace	0,9038			
Koeficient korelace	0,9507			

Zdroj: Výstup z programu Statistica 12 Trial

Regresní rovnice exportu

$$y' = -1\,426,724 + 1,033*x_1 + 6,251*x_2$$

Stejně jako u importu, tak i u exportu vyšla p-hodnota pro nominální kurz EUR/CZK vyšší než 0,05. Znamená to tedy, že proměnná x_2 je statisticky nevýznamná na hladině $\alpha = 5\%$. Že je zvolená regresní funkce statisticky velice významná nám dokazuje koeficient determinace, který vysvětluje změny závisle proměnných z 90,38 %. Koeficient korelace nám opět udává, že se jedná o velmi silnou korelační závislost mezi exportem, HDP a měnovým kurzem EUR/CZK. Výše koeficientu korelace je 95,07 %.

Funkce exportu má parametry $b_0 = -1\,426,72$, $b_1 = 1,03$ a $b_2 = 6,25$. Z rovnice tedy lze analogicky odvodit změny exportu. Pokud parametr b_1 , tedy HDP, vzroste o 1 % a měnový kurz zůstane nezměněný, pak dojde k nárůstu exportu o 1,03 miliard Kč. A pokud dojde k nárůstu měnového kurzu CZK/EUR o 1 % a HDP zůstane nezměněný, pak dojde k nárůstu importu o 6,25 miliard Kč. Tentokrát mají oba parametry kladné znaménko, takže se jedná v obou případech o přímou úměru, tedy pokud parametry vzrostou, tak poroste i export a naopak.

Ekonomické vysvětlení je opět velmi jednoduché. Jelikož export má významný podíl na HDP, pak netřeba zdůvodňovat růst exportu při růstu HDP. U měnového kurzu je to v případě exportu tak, že čím je kurz vyšší, tím výhodnější je pro firmy exportovat, protože za zboží dostávají více peněz. Pokud kurz naopak klesá, pak za zboží dostávají peněz méně a jejich nabídka klesá.

4.3 Komoditní struktura zahraničního obchodu

Tato kapitola se zabývá analýzou komoditní struktury zahraničního obchodu České republiky v letech 2000 až 2013. Data jsou utříděna do deseti základních skupin podle dělení Českého statistického úřadu CZ-NACE.

Komoditní struktura zahraničního obchodu je ovlivněna několika faktory, jako je poloha zemí, vyspělost jejich průmyslu nebo konkurenceschopnost jejich ekonomik.

Tabulka 7: Komoditní struktura importu do ČR (v mil. Kč)

Rok	0 - Potraviny a živá zvířata	1 - Nápoje a tabák	2 - Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	3 - Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	4 - Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
2000	50 198,84	7 386,29	39 380,87	119 936,56	2 640,13
2001	53 656,55	7 268,05	40 030,44	125 738,84	3 142,44
2002	54 167,87	6 598,49	38 188,77	100 248,12	3 028,18
2003	57 086,80	7 530,02	40 955,96	107 788,56	3 764,03
2004	72 149,70	10 667,51	52 915,55	122 145,78	4 162,11
2005	81 647,88	11 781,28	51 355,54	167 614,36	3 625,97
2006	88 993,69	12 989,51	57 316,51	200 790,57	3 745,15
2007	102 936,18	15 721,02	58 315,74	191 315,52	3 327,45
2008	105 242,72	12 660,19	64 150,72	250 209,63	4 518,69
2009	106 900,84	13 451,82	44 789,75	183 966,38	5 475,97
2010	112 559,37	14 372,98	64 647,66	231 446,73	4 073,20
2011	123 161,81	16 344,78	80 071,69	286 232,63	5 904,48
2012	136 783,54	18 538,63	79 305,85	307 576,02	5 429,88
2013	145 766,36	19 823,59	78 331,86	292 336,59	6 823,59
Rok	5 - Chemikálie a příbuzné výrobky, j.n.	6 - Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	7 - Stroje a dopravní prostředky	8 - Průmyslové spotřební zboží	9 - Komodity a předměty obchodu, j.n.
2000	139 101,74	257 870,52	496 702,72	128 286,89	419,27
2001	151 022,20	280 091,23	584 414,39	139 854,56	345,38
2002	148 406,31	272 973,99	561 745,09	140 042,43	271,73
2003	164 435,37	289 838,05	616 257,96	152 707,66	358,73
2004	194 833,36	360 757,38	739 946,50	190 676,21	841,18
2005	201 476,14	374 319,06	736 902,55	199 979,23	1 259,84
2006	219 076,87	428 545,86	870 733,50	221 503,65	1 117,06
2007	248 457,42	500 236,88	1 028 045,24	241 653,94	1 309,18
2008	247 100,58	474 478,55	994 812,24	251 283,68	2 032,28
2009	222 617,98	350 998,16	821 222,58	237 305,23	2 307,29
2010	257 350,95	430 280,69	1 046 029,73	247 443,37	3 351,74
2011	293 699,80	490 123,32	1 126 862,48	259 513,80	5 648,15
2012	307 016,81	493 687,23	1 143 511,88	267 493,77	7 544,62
2013	323 019,34	505 671,06	1 156 398,56	285 628,11	9 685,63

Zdroj: Český statistický úřad

Z tabulky 7 můžeme vysledovat, že u všech skupin komodit dochází v průběhu sledovaného časového období k lineárnímu růstu, kromě roku 2009, ve kterém má na

svědomí pokles importovaného zboží světová krize. Nejnižší počet dováženého zboží měla v roce 2013 skupina živočišných tuků a rostlinných olejů, tuků a vosků. Naopak největší zastoupení mezi importovaným zbožím má 7. skupina, kterou tvoří stroje a dopravní prostředky. Další zajímavou skupinou je skupina 1 – Nápoje a tabák. Zatímco v roce 2000 činil objem dováženého zboží v této skupině 7 386 milionu Kč, tak v roce 2013 tomu bylo už skoro třikrát tolik, konkrétně necelých 20 miliard Kč. Podobně velký nárůst z procentuálního hlediska zaznamenala také skupina 5 – Chemikálie a příbuzné výrobky.

Tabulka 8: Komoditní struktura exportu do ČR (v mil. Kč)

Rok	0 - Potraviny a živá zvířata	1 - Nápoje a tabák	2 - Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	3 - Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	4 - Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
2000	32 998,21	8 395,93	39 565,34	34 246,29	1 253,62
2001	34 397,58	8 743,87	38 608,49	38 151,69	1 429,67
2002	31 135,86	8 557,69	35 093,74	35 952,35	977,88
2003	36 398,70	8 193,63	38 421,63	39 434,25	1 004,95
2004	47 429,75	8 923,86	47 314,62	49 937,63	1 042,83
2005	61 061,94	10 609,21	47 193,11	57 393,49	1 759,46
2006	61 972,37	10 689,07	54 974,99	61 822,43	1 577,12
2007	71 873,77	14 457,32	64 864,32	67 542,13	2 050,19
2008	77 940,29	16 385,44	64 648,79	84 290,36	2 816,30
2009	73 907,72	16 156,25	57 539,40	77 570,82	2 937,00
2010	76 265,52	16 780,98	75 907,97	93 874,14	4 592,07
2011	91 354,97	17 120,31	80 854,22	109 585,20	4 752,05
2012	108 057,46	19 872,87	86 438,70	118 704,78	9 176,93
2013	116 092,79	22 587,89	84 795,57	96 979,83	9 238,44
Rok	5 - Chemikálie a příbuzné výrobky, j.n.	6 - Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	7 - Stroje a dopravní prostředky	8 - Průmyslové spotřební zboží	9 - Komodity a předměty obchodu, j.n.
2000	79 596,20	285 138,98	498 401,67	140 486,35	1 016,36
2001	81 862,00	309 131,51	599 705,88	154 835,57	1 283,01
2002	74 740,96	294 000,34	622 998,23	149 506,74	1 896,41
2003	80 579,03	316 410,26	687 200,83	161 509,11	1 777,56
2004	103 951,39	388 539,97	876 137,61	198 492,30	887,36
2005	118 974,53	406 323,76	949 152,49	215 575,31	542,55
2006	129 935,90	445 260,23	1 141 747,40	235 930,82	663,06
2007	144 154,31	501 110,83	1 343 396,03	268 955,47	829,50
2008	147 321,49	482 522,90	1 331 007,21	265 491,72	1 311,08
2009	136 420,35	376 391,15	1 145 472,62	250 201,07	2 026,75
2010	164 213,04	435 348,46	1 382 306,05	280 531,06	2 977,88
2011	180 175,53	507 775,21	1 576 337,35	307 200,62	3 535,81
2012	189 473,66	532 503,87	1 663 416,31	340 362,75	4 590,52
2013	202 516,87	550 359,82	1 710 899,98	374 027,86	7 205,36

Zdroj: Český statistický úřad

Stejně jako u importu, tak i u komoditní struktury exportu můžeme označit vývoj jako lineární růst u všech skupin napříč celým sledovaným obdobím, kromě roku 2009, který

byl ovlivněn finanční krizí. Pouze skupina 3 – Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály zaznamenala v roce 2013 pokles, který činil 22 miliard Kč. Zajímavý je také fakt, že nejvíce se na celkovém objemu vyváženého zboží podílí skupina, která má zároveň největší zastoupení i u zboží dováženého. Jedná se o skupinu 7 – Stroje a dopravní prostředky. Takto vysoký podíl na celkovém objemu vyváženého zboží lze přisuzovat především velmi kvalitnímu a prestižnímu automobilovému průmyslu. Právě automobily jsou komoditou, která je z České republiky vyvážena téměř do celého světa. Tato kategorie tedy stejně jako u importu zaznamenala největší nárůst objemu, co se absolutních čísel týče. Zajímavý nárůst také lze sledovat u skupiny 0 – Potraviny a živá zvířata. Objem této skupiny se z původních 32 miliard Kč zvětšil až na 116 miliard Kč, zvýšení nárůstu pak můžeme sledovat především po roce 2004, ve kterém Česká republika vstoupila do EU.

Celkově vzato jistě existují komodity, které Česká republika bude muset dovážet vždy. Například nerostné suroviny jako paliva, oleje atd. Tyto komodity tvoří značnou část importu. Bohužel ale v posledních letech sledujeme nárůst salda u skupiny 1 – Potraviny a živá zvířata. Česká republika má sice velmi kvalitní a vyspělé zemědělství, ale přesto dováží značnou část potravin. Bohužel tomu tak je z důvodu nižších cen, které jsou schopni a ochotni nabídnout zahraniční dodavatelé. Tento trend můžeme sledovat především u dodavatelů z Polska a částečně i z Německa. V budoucnu tedy bude velice důležité podporovat značky a projekty jako jsou například značka KLASA nebo projekt pod záštitou Ministerstva zemědělství České republiky Regionální potravina, které se snaží zvýhodnit tuzemské zemědělce a výrobce.

Naopak velmi dobrý dopad na zahraniční obchod České republiky má skupina 7 – Stroje a dopravní prostředky. Jak již bylo zmíněno výše, tak velký podíl v této skupině mají převážně automobily. Do budoucna bude především potřeba tento trend udržet a pokusit se export nadále zvyšovat.

4.4 Teritoriální struktura zahraničního obchodu

Tato kapitola se věnuje analýze zahraničního obchodu České republiky z teritoriálního hlediska. Nejprve je srovnán zahraniční obchod České republiky se zeměmi EU a zbytkem světa, následně je porovnán zahraniční obchod napříč regiony Evropy. Na konci kapitoly jsou vybráni nejvýznamnější obchodní partneři České republiky a jsou porovnány jednotlivé dovozy a vývozy do těchto zemí.

Teritoriální strukturu zahraničního obchodu ovlivňuje mnoho faktorů. Mezi nejvýznamnější z nich patří geografická poloha zemí a jejich politika zahraničního obchodu. Každá země může mít totiž jinak nastavena tarifní či netarifní opatření a celkové může mít odlišný postoj k zahraničnímu obchodu.

Tabulka 9: Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR (v mld. Kč)

Rok	Import		Export	
	EU28	Svět bez EU28	EU28	Svět bez EU28
2000	934,13	305,91	971,54	149,55
2001	1 036,11	348,63	1 107,27	160,88
2002	962,54	361,75	1 084,39	169,09
2003	1 035,58	403,48	1 204,98	162,18
2004	1 265,74	480,72	1 510,45	210,69
2005	1 310,87	516,90	1 607,48	259,75
2006	1 489,98	612,44	1 847,86	295,55
2007	1 695,50	692,46	2 125,76	352,38
2008	1 613,62	787,80	2 119,02	349,93
2009	1 329,82	651,07	1 820,34	317,29
2010	1 530,08	872,59	2 134,87	396,27
2011	1 718,78	961,58	2 398,10	478,77
2012	1 779,61	975,00	2 495,73	574,30
2013	1 840,88	968,35	2 572,99	599,34

Zdroj: Český statistický úřad

Tabulka 9 jasně znázorňuje teritoriální rozložení zahraničního obchodu ČR. Zatím co hodnota importovaného zboží ze zemí EU v roce 2000 činila zhruba 75 % celkového importu, tak v roce 2013 už se jeho hodnota dostala „pouze“ na 2/3 celkového importu. Tento poměr u importu drží v podstatě již od roku 2008. U exportu jsou ale čísla zcela odlišná. Objemy vyváženého zboží do EU několikanásobně převyšují zboží vyvážené do zbytku světa. Vývoz do EU je zpravidla pětikrát až šestkrát vyšší. Vývoz do EU pak pochopitelně začal významně růst po roce 2004, kdy ČR vstoupila do EU a ceny vývozu se tuzemským výrobcům začaly rapidně snižovat.

Zajímavé je také porovnání hodnot importu a exportu směřovaného do a z EU. V roce 2000 byl export vyšší o 30 miliard Kč. Postupem času export dál výrazně narůstal a v roce 2013 už byl rozdíl mezi importem a exportem do EU 700 miliard Kč. Naopak tomu ale je u importu a exportu směřovaných do a ze zemí mimo EU. Zde už od roku 2000 má vyšší hodnotu import, jedná se tedy o zápornou bilanci zahraničního obchodu mimo EU. Konkrétně v roce 2000 se jednalo o schodek 150 miliard Kč. V roce 2013 je rozdíl necelých 470 miliard Kč, ale podíl už je menší než polovina.

Tabulka 10: Teritoriální struktura importu do Evropy (v mld. Kč)

Rok	Jihovýchodní Evropa	Jižní Evropa	Severní Evropa	Střední Evropa	Východní Evropa	Západní Evropa
2000	15,86	91,53	51,62	631,63	90,61	180,23
2001	20,40	105,06	50,74	703,96	87,22	199,92
2002	22,34	102,50	45,18	657,85	70,78	177,15
2003	26,29	108,47	47,11	718,47	77,18	181,52
2004	31,75	135,00	52,86	867,08	87,45	229,77
2005	36,91	130,26	64,50	882,49	122,99	252,35
2006	43,75	147,63	70,06	989,62	143,73	299,22
2007	48,85	171,15	73,88	1 122,08	131,17	336,72
2008	50,91	161,19	69,04	1 099,27	176,82	297,71
2009	42,49	133,10	59,05	905,75	115,22	246,29
2010	55,25	149,42	71,31	1 053,38	153,18	271,76
2011	70,89	160,80	79,42	1 195,76	170,63	296,49
2012	74,21	163,27	85,22	1 245,72	181,94	302,56
2013	88,01	173,57	88,53	1 280,78	178,68	306,99

Zdroj: Český statistický úřad

Z tabulky 10 je patrné, že výši importu do všech částí Evropy ovlivnil rok 2004, kdy Česká republika vstoupila do EU. Mezi lety 2004 a 2005 zaznamenala největší procentní meziroční nárůst importu východní Evropa, když vzrostl skoro o 50 %. Napříč celým sledovaným obdobím má nejvyšší hodnoty střední Evropa, což je pochopitelné, vzhledem k tomu, že samotná Česká republika leží právě ve středu Evropy. Jedná se tedy převážně o sousední země. Zajímavý je také vývoj jihovýchodní Evropy. Objem importovaného zboží v roce 2000 do jejich zemí činil 15,86 miliardy Kč, zatímco v roce 2013 už bylo importováno zboží v hodnotě 88 miliard Kč, což je tedy skoro šestinásobek hodnoty z roku 2000.

Tabulka 11: Teritoriální struktura exportu do Evropy (bazické indexy v %)

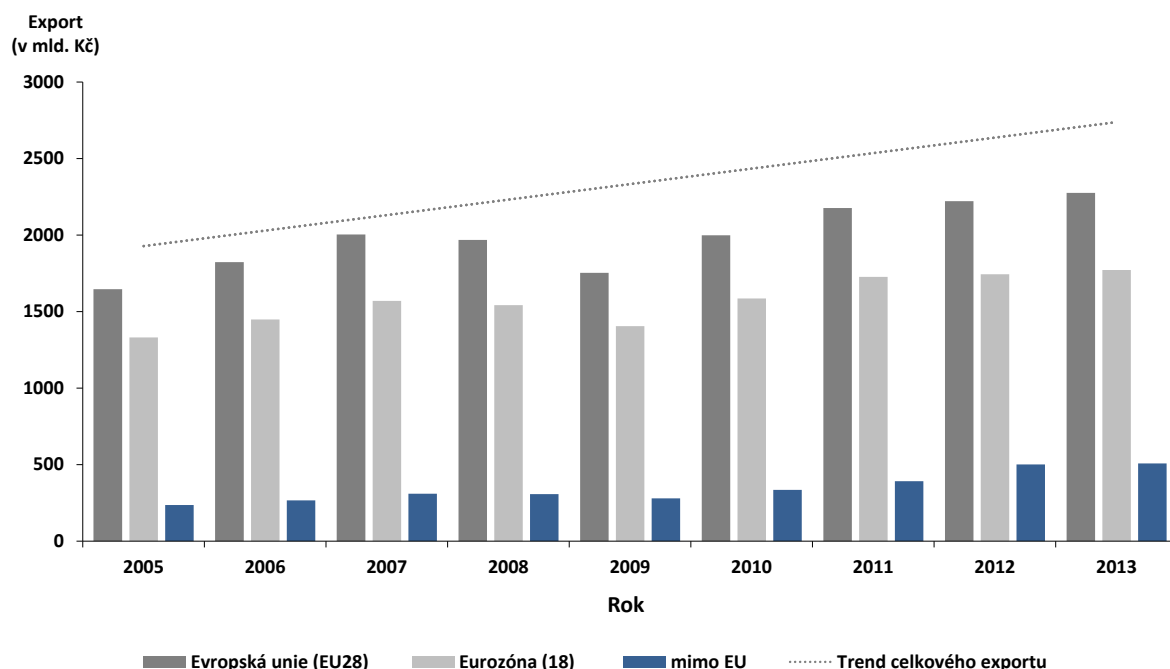
Rok	Jihovýchodní Evropa	Jižní Evropa	Severní Evropa	Střední Evropa	Východní Evropa	Západní Evropa
2000	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
2001	106,41	121,13	103,53	109,14	113,55	136,42
2002	120,08	123,28	107,73	104,11	103,30	143,99
2003	125,20	144,15	119,07	116,00	104,51	153,73
2004	166,19	178,69	145,10	146,08	156,74	188,66
2005	183,99	201,16	192,76	151,81	216,83	200,83
2006	212,34	249,78	249,46	168,65	272,67	243,87
2007	259,25	294,62	303,07	191,55	346,88	285,04
2008	264,55	270,92	281,68	194,13	397,50	279,83
2009	214,63	230,40	221,02	169,10	274,99	244,63
2010	248,66	271,55	274,71	199,93	372,13	277,72
2011	281,17	283,22	315,92	228,14	500,82	307,29
2012	321,45	267,21	328,02	239,90	646,71	318,63
2013	366,18	283,53	346,72	246,57	641,69	321,76

Zdroj: Český statistický úřad

V tabulce 11 je popsán vývoj exportu do jednotlivých částí Evropy pomocí bazických indexů. Vůbec nejvyšší nárůst za celé období zaznamenala východní Evropa, jejíž bazický index v roce 2013 činil 641,69 %. Naopak nejnižší procentní nárůst zaznamenal střed Evropy, jehož bazický index činil na konci sledovaného období 246,57 %. Přesto všechno však právě tato část Evropy má stále nejvyšší podíl na celkovém exportu. Zbylé oblasti

Evropy se pohybují v rozmezí 283 % až 366 %. Nejvyšší nárůst můžeme opět pozorovat po roce 2004, kdy ČR vstoupila do EU. Jediným rokem, ve kterém klesla hodnota všech částí Evropy, pak byl také rok 2009, na kterém se podepsala světová ekonomická krize.

Obrázek 7: Graf teritoriálního rozdělení exportu ČR

Zdroj: Český statistický úřad

Z grafu je patrné, že drtivá většina zboží exportovaného do EU je dovážena do zemí eurozóny, jež tvoří země, které přijali euro jako svojí měnu. Dále je vidět relativně malý podíl exportu mimo EU, jehož objemy se sice v průběhu času zvyšují, ale s objemy, které ČR exportuje do EU, se stále nemůže rovnat. V grafu je také zachycena trendová funkce celkového exportu ČR, který má dlouhodobě rostoucí charakter, a to i přes pokles v roce 2009.

Tabulka 12: Zahraníční obchod ČR s vybranými státy EU (import v mld. Kč)

Rok	Německo	Polsko	Rakousko	Slovensko	Francie	Itálie
2000	400,54	44,33	61,33	74,58	61,64	64,19
2001	464,06	52,65	64,43	75,86	67,03	73,27
2002	430,48	53,19	57,55	69,35	63,58	71,60
2003	469,32	59,81	61,76	74,71	70,97	76,50
2004	554,34	83,11	70,06	93,92	83,05	92,95
2005	550,50	91,00	73,03	99,80	83,41	87,57
2006	599,42	118,83	78,53	112,85	100,62	98,26
2007	670,19	137,15	91,09	127,87	110,01	114,18
2008	643,33	140,80	89,48	133,33	98,39	107,53
2009	528,65	126,64	72,47	108,62	76,78	86,21
2010	613,70	154,24	81,23	125,94	79,80	94,23
2011	689,59	176,66	88,52	153,07	86,73	104,90
2012	699,62	196,38	88,51	167,06	86,26	106,82
2013	723,61	212,01	87,02	160,77	90,49	112,49

Zdroj: Český statistický úřad

V tabulce 12 jsou uvedena data pro vybrané země EU, konkrétně pro země, které se objemově ve sledovaném období nejvíce podílely na zahraničním obchodu ČR. Absolutně nejvýznamnějším partnerem pro import do ČR je bezpochyby Německo a to ne jenom ze zemí EU, ale napříč celým světem. Tento fakt lze vysvětlit jednak blízkostí obou zemí, ale především ekonomickou a průmyslovou vyspělostí Německa. Za sledované období vzrostl počet dováženého zboží o 320 miliard Kč a v roce 2013 tak objem importu z Německa činil 723 miliard Kč, což je zhruba 25 % celkového importu do ČR. Naopak nejméně dovezeného zboží je z Francie a Rakouska. U obou zemí je množství dovážených produktů pod hranicí 100 miliard Kč. Ovšem velmi zajímavý progres můžeme sledovat u Polska. Import z této země do ČR se dostal od roku 2000 bezmála na hodnotu pětinasobku, když zaznamenal za sledované období přírůstek 168 miliard Kč. Nejvyšší nárůst dováženého zboží z Polska je zaznamenán za poslední tři sledované roky. A není divu, právě Polsko je totiž poslední roky velmi diskutovanou zemí, co se zahraničního obchodu týče. Především o importu potravin z Polska slyšíme často. Potravin se vyznačují nízkou cenou, která tuzemské dodavatele láká. Bohužel se ale postupem času ukazuje, že nízká cena výrobků je v některých případech na úkor kvality.

Tabulka 13: Zahraníční obchod ČR s vybranými státy EU (export v mld. Kč)

Rok	Německo	Polsko	Rakousko	Slovensko	Francie	Itálie
2000	453,52	60,90	66,96	86,06	45,09	42,39
2001	484,88	65,79	73,05	101,98	54,38	51,47
2002	457,13	59,25	69,45	96,74	58,46	50,80
2003	507,15	65,67	85,62	109,11	64,88	60,71
2004	623,10	90,43	103,70	145,54	79,49	74,69
2005	628,53	102,34	104,67	161,35	92,12	78,63
2006	684,97	121,39	109,50	180,46	118,72	99,03
2007	762,34	147,05	113,80	214,80	134,91	121,55
2008	759,66	160,10	117,03	227,57	135,49	115,28
2009	694,48	123,06	100,01	186,95	122,81	94,41
2010	819,24	154,64	119,67	217,29	135,19	112,24
2011	927,06	181,47	130,68	257,56	156,39	119,13
2012	966,19	187,11	141,65	277,49	155,15	110,33
2013	993,74	190,44	144,05	280,08	156,78	114,75

Zdroj: Český statistický úřad

Stejně jako u importu, tak i u exportu je jasnou jedničkou Německo. Objem vyváženého zboží do Německa se za sledované období více než zdvojnásobil a v roce 2013 činil 993 miliard Kč, což je skoro třetina celkového exportu ČR a necelých 40 % exportu do zemí EU. Důvody jsou v podstatě stejné jako u zboží importovaného. Německo je ekonomicky i průmyslově velmi rozvinutá země. Dalším faktorem, kterým lze hodnoty vysvětlit, je vysoká poptávka německých spotřebitelů po automobilech z České republiky, které mají nejvyšší podíl na exportu ČR. Nejnižší hodnoty exportu za celé sledované období vykazuje Itálie, kam ČR vyvezla v roce 2013 produkty v hodnotě pouhých 114 miliard Kč. Velmi zajímavý růst naopak zaznamenal export do sousedního Polska. Za sledované období vzrostl o 130 miliard Kč a oproti roku 2000 se jedná zhruba o 31,5 % nárůst. Velmi podobně je na tom také export na Slovensko, kde činil nárůst necelých 31 % a v roce 2013 činil export 280 miliard Kč.

V letech 2000 – 2005 měla ČR pasivní bilanci s Itálií, kdy se první tři roky pohybovalo saldo okolo 20 miliard Kč a pak postupně začalo klesat. Od roku 2006, pak už byla bilance zahraničního obchodu s Itálií kladná. Bohužel stejný jev se objevil u zahraničního obchodu

s Polskem, kdy v roce 2012 činilo saldo zahraničního obchodu s touto zemí 9 miliard Kč. V roce 2013 to už bylo 22 miliard Kč. Naštěstí toto saldo není nijak výrazné, když uvažíme zahraniční obchod s Německem a Slovenskem, který je dlouhodobě výrazně kladný.

Zahraníční obchod České republiky je jednoznačně orientován na země EU. Tuzemští výrobci začali na společný trh dodávat po vstupu České republiky do EU a vybudovali si na něm svoje místo. Tento fakt byl zapříčiněn jednak absencí některých nákladů na vývoz, jako třeba clo, ale také stabilitou a silou, kterou evropský trh disponuje. To už se nedá říct například o trhu východní Evropy, který rozhodně tak stabilní nebyl a zdá se, že ani v budoucnu nebude.

Nejvýznamnějším obchodním partnerem České republiky je Německo. Zastává první příčku jak u importu, tak u exportu. Země spolu sousedí a jsou průmyslově založené, navíc Německo má jednu z nejsilnějších ekonomik na světě. Je pro Českou republiku jistě skvělým obchodním partnerem, ale do budoucna by bylo dobré se pokusit o výraznější expanzi i do dalších zemí.

V nadcházejících letech by se měl zahraniční obchod České republiky více zaměřit na zahraniční obchod se zeměmi mimo EU. Především se pokusit eliminovat saldo, které s těmito zeměmi Česká republika má.

5 Závěr

Cílem práce bylo zpracovat analýzu zahraničního obchodu České republiky v letech 2000 až 2013 za účelem zjištění vývojových trendů zahraničního obchodu České republiky a jeho determinant. A to z hlediska komoditní a teritoriální struktury a platební bilance.

Za sledované období byl zahraniční obchod ČR ovlivněn několika faktory. Nejdůležitějšími z nich byl vstup ČR do EU v roce 2004 a potom hospodářská krize v roce 2009. Zatímco vstup do EU v roce 2004 měl pro zahraniční obchod ČR kladný dopad, který ovlivnil například i výši HDP, pak hospodářská krize v roce 2009 měla naopak dopad negativní. Celá ekonomika se zpomalila a došlo k poklesu jak importu a exportu, tak pochopitelně také k poklesu HDP.

Zahraníční obchod ČR vykazoval v prvních 5 letech sledovaného období zápornou obchodní bilanci, tento fakt se změnil až v roce 2004, kdy byl historicky poprvé rozdíl zahraničního obchodu ČR kladný, v tu dobu činil 38,62 miliard Kč. V dalších letech vykazuje zahraniční obchod především nárůst exportu, takže bilance zahraničního obchodu stále roste. V roce 2013 byl export nad importem již o 351 miliard Kč, což je skoro desetinásobek hodnoty z roku 2004.

Z teritoriálního hlediska je zahraniční obchod ČR tvořen především zeměmi EU. Zhruba 50 % importovaného zboží míří právě do EU, naopak do České republiky bylo exportováno v roce 2013 ze zemí EU až 80 % z celkového exportu. Tato čísla jsou dána především blízkostí zemí a absencí nákladů, které jsou běžné při obchodu se zeměmi mimo EU, jako například clo. Naopak zahraniční obchod ČR se zeměmi mimo EU ovlivňuje nepříjemný fakt. Jeho bilance je dlouhodobě záporná. Za celé sledované období dosahuje zahraniční obchod schodku, který v absolutních číslech stále narůstá. Je to určitě fakt, na který by se měl zahraniční obchod ČR zaměřit.

Česká republika je především průmyslově založená země, toto tvrzení podkládá komoditní skladba zahraničního obchodu. Kdy právě stroje a dopravní prostředky vládnu jak zboží vyváženému, tak zboží dováženému. Další velice významnou komoditou pro oba směry zahraničního obchodu ČR jsou tržní výrobky tříděné podle materiálu. Zápornou bilanci mají především dvě skupiny komodit a to chemikálie a příbuzné výrobky, j.n. a skupina minerálních paliv, maziv a příbuzných materiálů. Dohromady tyto dvě skupiny vykazovaly v roce 2013 schodek 315 miliard Kč.

Do budoucna by se Česká republika měla zaměřit především na expanzi mimo EU. Měla by se pokusit eliminovat saldo, které je momentálně u zahraničního obchodu se zeměmi mimo EU. Navýšení exportu do zbytku světa by zároveň znamenalo do jisté míry alespoň částečné omezení závislosti na zahraničním obchodu se zeměmi EU. Také by bylo dobré omezit import u komodit, které je Česká republika schopna sama produkovat. Především se jedná o zemědělskou produkci. Zemědělství je v České republice na dobré úrovni a určitě by dokázalo zastoupit značnou část importovaných komodit z tohoto odvětví.

6 Zdroje

6.1 Literární zdroje

BENEŠ, Vlastislav. *Zahraniční obchod: příručka pro obchodní praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, 328 s. ISBN 80-247-0558-3.

BRČÁK, Josef a Sekerka, Bohuslav. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

FRANK, Robert H a Ben BERNANKE. *Ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003, 803 s. Profesionál. ISBN 8024704714.

GOWLAND, David. *Makroekonomie*. 1.vyd. Překlad Miloslav Šálek. Praha: Victoria Publishing, 1995, 238 s. Expert (Grada). ISBN 80-858-6522-X.

HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional publishing, 2007, 415 s. ISBN 9788086946436.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 342 s. Expert (Grada). ISBN 978-802-4743-868.

KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století: příručka pro obchodní praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 228 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3396-8

KRUGMAN, Paul R. a WELLS, Robin. *Macroeconomics*. 2nd ed. New York: WorthPublishers, 2009. xxxi, 524 s. ISBN 978-0-7167-7161-6.

KUNEŠOVÁ, Hana. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, 319 s. Expert (Grada). ISBN 80-717-9455-4.

MANKIWI, N. Gregory. *Zásady ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. 763 s. Profesionál. ISBN 80-7169-891-1.

SAMUELSON, Paul Anthony a NORDHAUS, William D. *Ekonomie: 19. vydání*. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2013. xxiv, 715 s. ISBN 978-80-205-0629-0.

SOUKUP, Alexandr. *Mezinárodní ekonomie: teorie a praxe*. Vyd. 1. Překlad Miloslav Šálek. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 293. Expert (Grada). ISBN 80-868-6182-1.

SOUKUP, Jindřich. *Makroekonomie: teorie a praxe*. 2., aktualiz. vyd. Překlad Miloslav Šálek. Praha: Management Press, 2010, 293. Expert (Grada). ISBN 978-80-7261-219-2.

SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Překlad Miloslav Šálek. Praha: Grada, 2009, 367 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2708-0.

6.2 Internetové zdroje

Businessinfo.cz. [online]. 2015. vyd. [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/statistiky-zahranicniho-obchodu.html>

Česká národní banka. [online]. 2015. vyd. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/devizovy_trh/kurzy_devizoveho_trhu/prumerne_form.jsp

Český statistický úřad. [online]. 2015. vyd. [cit. 2015-02-08]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/320181-14#06>

Český statistický úřad: Statistika zahraničního obchodu. [online]. 2015. vyd. [cit. 2015-02-08]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>

Český statistický úřad. [online]. 2015. vyd. [cit. 2015-02-08]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vzoph_cr

Český statistický úřad. [online]. 2015. vyd. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vzonu_cr

7 Seznam grafických vyobrazení

Seznam obrázků

Obrázek 1: Graf modelu IS-LM	17
Obrázek 2: Křivka IS	18
Obrázek 3: Změna sklonu křivky IS	19
Obrázek 4: Posun křivky IS	21
Obrázek 5: Nerovnováha na trhu peněz	22
Obrázek 6: Účinek fiskální politiky v modelu IS-LM	24
Obrázek 7: Graf teritoriální rozdělení exportu ČR	47

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vertikální členění platební bilance	27
Tabulka 2: Indexní analýza importu	32
Tabulka 3: Indexní analýza exportu	34
Tabulka 4: Hlavní determinanty zahraničního obchodu ČR.....	36
Tabulka 5: Hodnoty analýzy lineární regrese importu	37
Tabulka 6: Hodnoty analýzy lineární regrese exportu	38
Tabulka 7: Komoditní struktura importu do ČR (v mil. Kč)	40
Tabulka 8: Komoditní struktura exportu do ČR (v mil. Kč).....	42
Tabulka 9: Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR (v mld. Kč).....	44
Tabulka 10: Teritoriální struktura importu do Evropy (v mld. Kč).....	45
Tabulka 11: Teritoriální struktura exportu do Evropy (bazické indexy v %)	46
Tabulka 12: Zahraniční obchod ČR s vybranými státy EU (import v mld. Kč).....	48
Tabulka 13: Zahraniční obchod ČR s vybranými státy EU (export v mld. Kč)	49